

HAAL ENERGIE UIT WATER!

Op vrijdag 4 maart werd door het Waterschap Groot Salland, het Waterschap Regge en Dinkel en de Provincie Overijssel een symposium georganiseerd getiteld 'Haal energie uit water!'. Tijdens deze dag stond de volgende vraag centraal: "Bent u bereid actief te participeren in projecten van waterschappen bij het opwekken van duurzame energie?". Theo Rietkerk opende de presentatiereeks, waarbij hij benadrukte dat de provincie Overijssel druk bezig is om het duurzame energiefonds van 250 miljoen van de grond te krijgen. Vervolgens werd door de twee organiserende waterschappen het masterplan gepresenteerd. Meest opvallende conclusie uit dit onderzoek: voor de grootste hoeveelheid energie uit water moet je vlakbij de bron zijn. Dus bij bedrijven en consumenten. Maar als je dat echt wil bereiken is een enorme verandering nodig. Zowel binnenshuis als in het rioolnetwerk. Zoals het zo mooi verwoord werd: "Het is makkelijker om van vis vissoep te maken dan van vissoep weer vis". Grootschalige energieopwekking uit water heeft dan ook nog een lange weg te gaan, maar projecten zoals het winnen van biogas uit RWZI slib en warmte uit rioolwater worden reeds ondernomen. Er zal dus actieve participatie van alle aanwezigen nodig zijn om het toekomstbeeld te realiseren. Meer informatie, alsmede het masterplan, is te vinden op www.samenwerkenaanwater.nl.

STEINFURTER BIOENERGIEFACHTAGUNG

Op donderdag 10 maart organiseerde onze partner Fachhochschule Munster (afdeling Steinfurt) haar Bioenergiesdag. Een indrukwekkende dag met ruim 200 bezoekers uit de hele regio met niet alleen aandacht voor bioenergiesystemen, maar ook over energieopslagsystemen. In Duitsland weet men met de vele windturbines die overal staan, alles van pieken en dalen in de electriciteitsproductie. Bij hoge windproductie moeten ook de vergisters even dimmen. Een belangrijke manier om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen is opslag van energie. Kostbaar, nog steeds inefficiënt, maar wel nodig voor een duurzame energieoplossing. Inspirerend waren ook de voordrachten van een tweetal burgemeesters die in hun gemeenten uiterst enthousiast bezig zijn met het opzetten van bioenergieproductieparken. Voor de key note speech van Prof Wetter zie de clusterwebsite:

<http://www.bioenergieclusterootnederland.nl/images/stories/downloads/wetter.pdf>

WORKSHOP GROEN GAS

Woensdagmiddag 16 maart een overvolle zaal bij Cogas voor de workshop. Ditmaal over het onderwerp Groen Gas dat veel aandacht krijgt binnen de SDE+ subsidieregeling. Drie presentaties passeerden de revue. De provincie Overijssel presenteerde haar actieplan Groen Gas, waarbij zij

reeds enkele regio's heeft aangewezen waar deze vorm van duurzame energie kans van slagen heeft. Het nieuwe lid van het cluster, Kiwa Gastec, gaf een heldere presentatie over de technische systemen die komen kijken bij het opwerken van biogas tot groen gas. De derde en laatste presentatie was van Cogas waarbij kort werd ingegaan op een leuk groen gas project dat Cogas 20 jaar geleden al had ontwikkeld en dat nog steeds prachtig draait. Onder het genot van een drankje werd na de laatste presentatie nog verder gediscussieerd over de mogelijkheden van groen gas in Overijssel en daarbuiten. De presentaties van deze workshop staan online en zijn te downloaden op

<http://www.bioenergieclusterootnederland.nl/downloads/147-presentaties-workshop-groen-gas-16-maart.html>

ENERGIELAB UNIVERSITEIT TWENTE

De Universiteit Twente, één van onze clusterleden, kondigde in de Twentsche Courant Tubantia van donderdag 24 maart aan dat zij een Energielab zal gaan openen. Dit Energielab - of ook wel Sustainable Energy Lab (SEL) - zal worden ondergebracht in het huidige hogedruklab die op een duurzame manier verbouwd zal worden. In dit lab zullen vaste, vloeibare en gasvormige stoffen onder extreme omstandigheden worden behandeld om te kijken hoe hieruit op duurzame wijze energie gewonnen kan worden. Ook zal onderzoek gedaan worden naar het gedrag van productie- en transportmiddelen onder extreme omstandigheden. Daarnaast zal het lab niet alleen de technische kant belichten, maar zal ook onderzoek worden verricht naar de maatschappelijke gevolgen van verschillende vormen van energieopwekking. Projecten in het Sustainable Energy Lab wordt gesteund door vele regionale, landelijk en internationale bedrijven zoals Twence en Shell. Ook de provincie Overijssel is nauw betrokken bij het project. De opening van het lab staat gepland voor eind 2012.

BIORES BIJEENKOMST IN ENSCHEDE

Duitse gasten op bezoek bij het Bioenergiecluster. Het cluster is deelnemer in het EUREGIO programma BIO-RES dat zich richt op mestvergisting. Op 28 maart waren projectpartners te gast bij ons samenwerkingsverband. Een uitgelezen kans om het hoofdzakelijk Duitse publiek te laten zien wat we als cluster doen en hoe we opereren. HoSt liet de resultaten zien over grasvergisting, een studie die ze onder het programma heeft mogen uitvoeren. Afgesproken is - onder meer - om een uitwisselingsprogramma op te zetten met bedrijven en instellingen in de regio Steinfurt die zich ook met duurzame energie bezighouden. De Duitse bezoekers waren verder onder de indruk van de onderzoeksfaciliteiten van BTG die na de lunch werden bezocht.

DEELNEMERSVERGADERING BIOENERGIECLUSTER

Een goede en constructieve vergadering. Op 30 maart kwamen een zeventien tal vertegenwoordigers van de deelnemers bijeen om kennis te nemen van de bio-energieactiviteiten van de nieuwe leden KIWA Gas Technology en het Waterschap Regge en Dinkel. Verder: het jaarverslag werd vastgesteld waarin trots melding werd gemaakt van meer dan 300 mensen die nu in bio-energie werken in Overijssel! Niet alleen biogas is belangrijk, maar ook hout uit het

landschap. In de komende maanden zal aan dit gebied meer aandacht worden besteed, zo is afgesproken. Verder komen er mooie filmpjes op de website en wordt er verder gewerkt aan de kanskaart. Tenslotte aandacht voor de samenwerking met onze zusterorganisatie kiEMT uit Gelderland die haar diensten de laatste tijd ook sterk heeft uitgebreid richting Overijssel.

AGENDA

- De Stichting Platform Bio-energie organiseert op vrijdag 8 april 2011 een bijeenkomst met als thema Biobased Economy. Een interessant onderwerp, ook voor ons, om meer te halen uit biomassa. Meer informatie op http://www.platformbioenergie.nl/pbe_uploads/documents/BUM%20voorlopig%20programma%208%20april%202011.pdf

CONTACT

Frans Feil

Cluster coördinator Bio-energiecluster Oost-Nederland

E: coordinator@bioenergieclusterootnederland.nl

T: 053 – 486 1195

M: 06 – 51121817